

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 zzs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

Sygn. akt I ACa 566/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Boniecki (spr.)
Sędziowie:	SSA Paweł Rygiel SSA Barbara Baran
Protokolant:	Michał Góral

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 stycznia 2022 r. w Krakowie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej
z siedzibą w W.

przeciwko M. W. (1) oraz M. W. (2)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego M. W. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 8 stycznia 2021 r. sygn. akt I C 430/20

1. prostuje oznaczenie zaskarżonego wyroku, w ten sposób, że oznacza go jako wyrok częściowy;
2. oddala apelację;
3. zasądza od pozwanego M. W. (1) na rzecz powoda kwotę 11.250 zł (jedenaście tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) wraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 12 stycznia 2022 r.

SSA Paweł Rygiel SSA Marek Boniecki SSA Barbara Baran

Sygn. akt I ACa 566/21

Uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie

z 12 stycznia 2022 r.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym w dniu 13 stycznia 2020 r., sygn. akt (...) Sąd Okręgowy w K. nakazał pozwanym M. W. (1)

i M. W. (3), aby zapłacili solidarnie na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej

z siedzibą w W. kwotę 2.805.254,72 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od

7 maja 2019 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 7217 zł wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zapłaty tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniesli w tym terminie zarzuty.

Wyrokiem z 8 stycznia 2021 r., sprostowanym postanowieniem z 10 marca 2021 r., Sąd Okręgowy w Kielcach po rozpoznaniu zarzutów M. W. (1) utrzymał w mocy ww. nakaz zapłaty w stosunku do tego pozwanego oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny szczegółowo zaprezentowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, z którego to uzasadnienia wynika, że:

- M. W. (3) od 2005 r., a M. W. (1) (dalej: pozwany) od 2008 r. byli członkami Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej W. w W. (dalej: (...));

- 9 czerwca 2011 r. pozwany zawarł ze (...) umowę pożyczki na cele mieszkaniowe nr (...), zgodnie ze swoim wnioskiem z 7 czerwca 2011 r., w którym wskazał, że osiąga dochody z tytułu zatrudnienia w spółce zagranicznej w miesięcznej wysokości 162.242 zł oraz przedstawił zaświadczenie o wynagrodzeniu z tytułu zatrudnienia w innej spółce na czas nieokreślony z wynagrodzeniem 85.000 zł netto, a M. W. (3) oświadczył, że z tytułu prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej osiąga dochody

w wysokości ok. 240.000 zł miesięcznie; nadto w dacie zawarcia umowy był on współnikiem i prezesem zarządu Centrum Handlowego (...) sp. z o.o.;

- na mocy umowy SKOK (...) udzielił pozwanemu pożyczki w kwocie 2.000.000 zł; integralną częścią umowy był regulamin udzielania kredytów i pożyczek SKOK

w W.; pożyczkobiorca oświadczył, że zapoznał się z treścią regulaminu; prowizja (...) wyniosła 5% wartości udzielonej pożyczki, a pozostała kwota została przekazana przelewem na rachunek bankowy pozwanego;

- pożyczka była oprocentowana według zmiennej stopy procentowej ustalonej przez Zarząd SKOK (...), wynoszącej w dniu zawarcia umowy 15,5% w skali roku; zmiana oprocentowania uzależniona była od enumeratywnie wskazanych w umowie zdarzeń, m.in. zmiany stóp procentowych przez NBP;

- spłata pożyczki miała następować w miesięcznych ratach zgodnie z harmonogramem stanowiącym załącznik do umowy, z tym zastrzeżeniem, że maksymalna stopa procentowa nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP; o każdej zmianie stóp procentowych (...) zobowiązał się informować pożyczkobiorcę oraz poręczyciela osobiście w siedzibie (...), przedstawiając zarazem nowy plan spłaty;

- pożyczka miała być spłacona wraz z odsetkami do 7 czerwca 2016 r., a jej zabezpieczeniem był weksel własny in blanco, który w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki pożyczkodawca mógł wypełnić do sumy odpowiadającej zadłużeniu z oznaczeniem daty i miejsca płatności wedle własnego uznania;

- ponadto zabezpieczeniem spłaty była cesja polisy ubezpieczeniowej oraz hipoteki ustanowione na spółdzielczych prawach do lokali użytkowych;

- w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki, należność stawała się w dniu następnym należnością przeterminowaną, pożyczkodawca uprawniony był do naliczania odsetek od całości lub części niespłaconego kapitału, a od wniesienia powództwa od całości zadłużenia według zmiennej stopy procentowej dla należności przeterminowanych, wynoszącej na dzień zawarcia umowy 23%; SKOK (...) uprawniony był do zmiany wysokości w przypadkach wskazanych w

ust. 4 umowy, z tożsamym zastrzeżeniem maksymalnej ich wysokości; o zmianie stopy SKOK informował poprzez wywieszenie informacji na tablicy ogłoszeń w lokalu SKOK;

- w przypadku uchybienia zasadom i terminom płatności SKOK (...) uprawniony był do pobierania określonych opłat manipulacyjnych;

- SKOK (...) zastrzegł na swoją korzyść prawo do wypowiedzenia pożyczki z 30-dniowym terminem wypowiedzenia i postawienia pożyczki wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności (ust. 16 umowy)

- zmiana umowy wymagała pod rygorem nieważności formy pisemnej, przy czym zmiana oprocentowania i wysokości opłat manipulacyjnych nie stanowiła takiej zmiany;

- M. W. (3) na wypadek niewykonania przez pożyczkobiorcę swojego zobowiązania udzielił bezterminowego poręczenia spłaty kwoty całości lub części powiększonej o należne odsetki, opłaty, prowizje i inne koszty;

- wypłata środków nastąpiła 13 czerwca 2011r. na konto pozwanego, a następnie zgodnie z jego dyspozycją tego samego dnia kwota 1.870.000 zł przelana została na konto M. W. (3);

- pozwany w 2011 r. był emerytem i poza mieszkaniem służbowym nie posiadał żadnego majątku; wykształcenia jest prawnikiem, służył w kontrwywiadzie; w 2008 r. na prośbę ojca pozwanego zaciągnął dla M. W. (3) również w SKOK (...) pożyczkę w wysokości 3 mln złotych;

- pozwany nie spłacał pożyczki i nie interesował się jej losem;

- na skutek prośby pozwanego, która została zaakceptowana przez Zarząd SKOK (...), strony zawarły aneks nr (...) z 29 listopada 2012 r., na mocy którego zmieniono termin spłaty pożyczki do 1 czerwca 2021r. oraz harmonogram spłat; pożyczkobiorca zobowiązał się nadto do zapłaty na rzecz (...) prowizji w wysokości 17.279, 55 zł stanowiącej 1% salda pożyczki ustalonej na dzień przesunięcia terminu spłaty; analogiczna sytuacja miała miejsce 31 sierpnia 2013 r., kiedy to strony zawarły kolejny aneks do umowy;

- w latach 2011-2014 SKOK (...) wielokrotnie wzywał pozwanego do uregulowania zadłużenia, zawiadamiając przy tym poręczyciela – M. W. (3) o tym fakcie;

- postanowieniem z 5 lutego 2015 r. Sąd ogłosił upadłość SKOK (...) z możliwością zawarcia układu; następnie postanowieniem z 19 marca 2015 r. Sąd zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowego na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego, wyznaczając przy tym syndyka masy upadłości w osobie L. K.;

- powód pismami datowanymi na 14 marca oraz 25 kwietnia 2016 r. wezwał pożyczkobiorcę do dobrowolnej spłaty zadłużenia, które na dzień 25 kwietnia 2016 r. wynosiło łącznie 846.384,19 zł zawiadamiając przy tym poręczyciela o wysokości zadłużenia;

- wobec braku spłaty, powód z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia, wypowiedział przedmiotową umowę pożyczki, zawiadamiając o jego treści poręczyciela; pisma zostały odebrane przez pozwanych 15 czerwca 2016 r.

- pismem doręczonym pozwanemu 18 kwietnia 2019 r., powód zawiadomił go o uzupełnieniu weksla na kwotę 2.805.254,72 zł, wzywając do jego wykupu do 6 maja 2019 r. i jednocześnie zawiadamiając poręczyciela o treści pisma.

W ustalonym przez siebie stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione w całości, wskazując, że:

- pozwany zawarł umowę jako członek SKOK (...);

- umowa nie była pozorna, albowiem zamiarem stron było zawarcie umowy pożyczki, która została udzielona, a umowa przez pewien czas również wykonywana; nie została zawarta w celu obejścia ustawy i to pozwany działał sprzecznie z zasadami współżycia społecznego, wiedząc, że środki nie będą przeznaczone dla niego i nie jest w stanie spłacić pożyczki;

- nie doszło do naruszenia art. 21 ust. 1 ustawy z 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych obowiązującej w dacie zawarcia kwestionowanej umowy, albowiem pożyczka zgodnie z literalnym brzmieniem umowy miała być przeznaczona na cele mieszkaniowe; pożyczka z uwagi na jej wysokość nie podlegała przepisom ustawy z 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim;

- zgodnie z zasadą swobody umów, strony mogły ustanowić hipotekę na innej nieruchomości, niż ta, która miała zostać nabyta ze środków z pożyczki;

- spożytkowanie środków uzyskanych przez pozwanego z tytułu pożyczki na cel inny niż mieszkaniowy nie powodowało nieważności umowy;

- pojęcie czynności prawnej sprzecznej z prawem odnosi się do jej treści, a nie do okoliczności jej zawarcia, z którymi prawo karne wiąże sankcje prawnokarną;

- SKOK (...) dokonał oceny zdolności kredytowej pozwanego, która to okoliczność i tak nie miała znaczenia dla ważności umowy w aspekcie cywilnoprawnym;

- bezzasadny w świetle przepisów art. 103 w zw. z art. 70 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe okazał się zarzut przedawnienia roszczenia;

- roszczenie ze stosunku podstawowego stało się wymagalne po upływie okresu wypowiedzenia, zaś uległoby przedawnieniu, przy uwzględnieniu obecnie obowiązującego przepisu art. 118 k.c. z dniem 31 grudnia 2019 r.; wypowiedzenie umowy przez wierzyciela nie jest jego obowiązkiem, a jedynie uprawnieniem;

- chybiony był zarzut niedozwolonej kapitalizacji odsetek przez powoda, albowiem przewidziany art. 482 k.c. zakaz anatocyzmu nie jest bezwzględny i nie ma zastosowania, gdy po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłuższej sumy; zgodnie z deklaracją wekslową;

- pozwany nie wykazał, aby postanowienie umowne dotyczące zmiennej stopy oprocentowania było postanowieniem abuzywnym.

Wyrok powyższy zaskarżył w całości apelacją pozwany, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Apelujący zarzucił naruszenie: 1) art. 247 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie do badania ważności czynności prawnej w celu ustalenia pozorności określonego w umowie celu pożyczki jako mieszkaniowego i zbadania tym samym zgodności z art. 21 ust. 1 ustawy

o SKOK z 1995 r., w konsekwencji oddalenie wniosków dowodowych z zeznań świadków zgłoszonych przez pozwanego celem tego ustalenia; 2) art. 235² §1 pkt. 2 i 5 oraz §2 k.p.c. przez pominięcie przez Sąd Okręgowy wniosków dowodowych pozwanego ze świadków

i biegłego postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 25 listopada 2020 r. (czas nagrania: 00:25:22) z wyjaśnieniem, że sprawa została wszczęta przed dniem 7 listopada 2019 r. i mają do niej zastosowanie poprzednie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego sprzed nowelizacji z mocą od dnia 7 listopada 2019 r., w konsekwencji Sąd nie jest zobowiązany do podania wymaganej przez obecny art. 235² §2 k.p.c. podstawy prawnej pominięcia wniosków dowodowych, a także wskazanie jako przyczyny oddalenia wniosków dowodowych, że dowody dotyczą okoliczności nieistotnych, mimo że w świetle prawa materialnego były istotne, a także że pozwany zgłosił dowody dla zwłoki, mimo że pozwany złożył wnioski dowodowe w zarzutach od nakazu zapłaty; 3) art. 117 §1, §2¹ i art. 118 oraz art. 120 §1 zd. 1

oraz zd. 2 k.c. w zw. z art. 458 k.c. i art. 58 §1 i 2 k.c. przez niezastosowanie na skutek błędnej wykładni art. 120 §1 zd. 1 k.c., że termin przedawnienia roszczenia o zwrot pożyczki płatnej w ratach nie rozpoczyna się co do poszczególnych rat wraz z upływem terminu ich płatności, lecz dopiero co do całości roszczeń z chwilą wypowiedzenia umowy pożyczki przez dającego pożyczkę, w konsekwencji: a) zaniechanie oceny prawnej ważności aneksów nr (...) do umowy pożyczki z dnia 29 listopada 2012 r. oraz 31 sierpnia 2013 r. w kontekście art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 296 k.k. i art. 58 §2 k.c. celem przyjęcia pierwotnych terminów wymagalności poszczególnych rat, od których należy liczyć bieg terminu przedawnienia; b) zaniechania zastosowania art. 458 k.c. do określenia terminu wymagalności roszczeń powoda; c) a także na skutek błędnej wykładni art. 120 §1 zd. 2 k.c., że przepis ten nie może mieć zastosowania do przypadku, w którym wierzyciel w razie zwłoki dłużnika nie dokonuje czynności wypowiedzenia umowy pożyczki i doprowadza do przedawnienia roszczeń o zapłatę części jej rat; 4) art. 482 §1 k.c. przez niezastosowanie w wyniku błędnej oceny, że: a) zgoda pozwanego wyrażona - jak przyjął Sąd Okręgowy - w deklaracji wekslowej została udzielona po powstaniu zadłużenia, chociaż deklaracja wekslowa została wystawiona przy zawarciu umowy pożyczki i przed jej wypłatą przez dającego pożyczkę, zatem przed powstaniem zadłużenia z tytułu odsetek; b) pozwany wyraził zgodę na naliczanie przez powoda odsetek od zaległych odsetek od dnia następnego po terminie płatności weksla in blanco wypełnionego przez powoda, mimo że wykładnia treści deklaracji wekslowej dokonana zgodnie z art. 65 §1 i 2 k.c. oraz z uwzględnieniem treści ust. 13 umowy pożyczki z dnia 9 czerwca 2011 r. prowadzi do wniosku, że strony umówiły się, że powód będzie mógł żądać odsetek od odsetek dopiero od dnia wytoczenia o nie powództwa;

5) art. 353¹ k.c. przez niezastosowanie i wyrażenie oceny, że przyznanie dającemu pożyczkę uprawnienia do swobodnego ustalenia zmiennej stopy procentowej jest zgodne z naturą zobowiązania i zaniechanie dokonania oceny nieważności postanowienia umowy o zmiennej stopie procentowej; 6) art. 385¹ §1 - 4 k.c. przez niezastosowanie i wyrażenie oceny, że wobec zgody pozwanego konsumenta na zawarcie umowy pożyczki ze zmienną stopą oprocentowania ustalaną w oparciu o ogólnikowe upoważnienie dla dającego pożyczkę przedsiębiorcy, postanowienie o zmiennej stopie procentowej nie stanowi niedozwolonego postanowienia umowy, którego skutkiem powinna być tzw. sankcja kredytu darmowego, czyli przyjęcie, że pożyczka została udzielona bez oprocentowania odsetkami kapitałowymi; 7) art. 481 §3 k.c. przez niezastosowanie w wyniku błędnej wykładni, że wierzyciel, mimo żądania odsetek za opóźnienie, może dodatkowo żądać od dłużnika opłat za wzywianie dłużnika do zapłaty, mimo że wzywianie dłużnika do zapłaty przez wierzyciela nie jest usługą, którą wierzyciel świadczy dłużnikowi, lecz wydatkiem wierzyciela stanowiącym jego szkodę spowodowaną zwłoką dłużnika, która - jeśli jej rozmiar nie przekracza wysokości odsetek - nie może być dochodzona przez wierzyciela; 8) art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.) w zw. z art. 58 §1 k.c. przez odmowę zastosowania w wyniku błędnej wykładni, że świadome naruszenie przez obie strony umowy pożyczki tego przepisu nie skutkuje nieważnością umowy; 9) art. 83 §1 k.c. przez niezastosowanie w wyniku błędnej wykładni, że nie może być pozorną umową, w której występuje osoba podstawiona, jeśli celem tego jest ukrycie rzeczywistego beneficjenta umowy pożyczki; 10) art. 27 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych w zw. z art. 58 §1 k.c. przez pominięcie, że zawarcie z pozwanym umowy pożyczki miało na celu obejście ustawowego zakazu poręczania przez jedną osobę więcej niż trzech pożyczek; 11) art. 296 §1-4 k.k. w zw. z art. 58 §1 k.c. przez niezastosowanie w wyniku błędnej wykładni, że przestępczy cel udzielenia pożyczki nie stanowi celu sprzecznego z ustawą; 12) art. 58 §2 k.c. przez niezastosowanie w wyniku błędnego stanowiska, że pozwany nie wskazał na to, jakie zasady współżycia narusza udzielanie pożyczek osobom podstawionym w wyniku zmywu dającego pożyczkę i jej rzeczywistego beneficjenta.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy prawidłowo, z poszanowaniem reguł wyrażonych w przepisie art. 233 §1 k.p.c. ustalił stan faktyczny sprawy, co sprawiło, że Sąd Apelacyjny przyjął go za własny.

Ocenę zarzutów prawnoprocesowych poprzedzić należy dwiema uwagami. Po pierwsze, mają one charakter wiążący dla sądu odwoławczego, co oczywiście dotyczy także ich zakresu. Po wtóre, dla skuteczności podniesienia tego rodzaju zarzutu konieczne jest wykazanie, że ewentualne uchybienie proceduralne sądu miało wpływ na wynik sprawy.

Jakkolwiek zatem rację przyznać należy skarżącemu, że art. 247 k.p.c. nie stoi na przeszkodzie wykazywaniu za pomocą zeznań świadków nieważności czynności prawnej, to ewentualne uchybienie Sądu Okręgowego w tym zakresie nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Zdaniem apelującego naruszenie przez Sąd pierwszej instancji ww. przepisu skutkowało błędnym przyjęciem, że zabezpieczona wekslem umowa pożyczki zawarta została na cele mieszkaniowe, co z kolei związane było z oceną ważności umowy

w kontekście obowiązującego w dacie zawierania umowy art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r., Nr 1, poz. 2 ze zm., dalej: ustawa o SKOK). W ocenie Sądu Apelacyjnego naruszenie wymienionego przepisu materialnoprawnego nie skutkowałoby nieważnością umowy pożyczki, o czym niżej, co oznacza, że prowadzenie dowodów osobowych na tę okoliczność było zbędne.

Irrelevantne dla wyniku sporu było także nieprawidłowe przyjęcie, w kontekście zgłoszonych wniosków dowodowych, że sprawa została zainicjowana przed 7 listopada

2019 r., co oznacza, że zastosowanie powinny znaleźć przepisy sprzed nowelizacji wprowadzonej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 ze zm.).

Brak wskazania podstawy oddalenia wniosku dowodowego z naruszeniem art. 235² §2 k.p.c. nie wpłynął w żaden sposób na rezultat sprawy.

Dowody z zeznań świadków: M. G., J. P. i P. P., zgłoszone zostały w zarzutach od nakazu zapłaty na okoliczności: celu umowy pożyczki oraz aneksów do niej, statusu konsumenta po stronie pożyczkobiorcy, rzeczywistego beneficjenta pożyczki, braku zdolności kredytowej M. W. (3) i jego współdziałania z powołanymi świadkami w celu pozyskiwania świadczeń na podstawie umów ze SKOK (...), także przy pomocy podstawionych osób (k. 179). Wskazać w tym miejscu trzeba, że brak wskazania w zastrzeżeniu do protokołu przepisu, któremu zdaniem skarżącego sąd uchybił, nie narusza art. 162 §2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22.01.2021 r., III CSKP 23/21, OSNC 2022, nr 1, poz. 5). Niemniej ww. dowody uznać należało za nieistotne dla rozstrzygnięcia w rozumieniu art. 235⁽²⁾ §1 pkt 2 k.p.c., a w zakresie dotyczącym statusu pozwanego jako konsumenta – dotyczące okoliczności bezspornej. Rację ma Sąd Okręgowy co do irrelevantności tego, dla kogo przeznaczone były środki z pożyczki i w jaki sposób wykorzystał je lub miał wykorzystać M. W. (3). Dokumenty złożone przy wniosku o udzielenie pożyczki świadczą o tym, że zdolność kredytowa pożyczkobiorcy i poręczyciela była badana przed zawarciem umowy. Podzielić także w pełnej rozciągłości zaprezentowany przez Sąd pierwszej instancji pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 kwietnia 2013 r. (sygn. akt II CSK 557/12), zgodnie z którym pojęcie czynności prawnej sprzecznej z prawem odnosi się do jej treści, a nie do okoliczności jej zawarcia, z którymi prawo karne wiąże sankcje prawnokarne. Jak trafnie wskazuje się w doktrynie, nie ma automatycznego sprzężenia nieważności umowy na podstawie art. 58 §1 k.c. z penalizacją zachowań dotyczących okoliczności zawarcia umowy.

Nietrafnie apelujący zarzuca również oddalenie wniosku dowodowego o opinię biegłego w celu obliczenia wysokości oprocentowania spornej pożyczki, stanu zadłużenia

z uwzględnieniem spłat oraz zbadania, w jakim zakresie SKOK (...) udzieliła pożyczek M. W. (3). Wnioskowany dowód uznać należało za nieprzydatny dla wykazania faktów przywołanych na jego uzasadnienie (art. 235⁽²⁾ §1 pkt 3 k.p.c.). Przewidziany w art. 278 §1 k.p.c. dowód z opinii biegłego nie może służyć poszukiwaniu przez stronę faktów lub innych dowodów, a ma na celu weryfikację wskazywanych przez strony okoliczności poprzez pryzmat wiadomości specjalnych. Powód przedstawił obszerną dokumentację wskazującą, jakie wpłaty były dokonywane na poczet spłaty pożyczki, a pozwany danych tych nie potrafił skutecznie zakwestionować, np. poprzez wskazanie, że niektóre wpłaty nie zostały uwzględnione lub też błędnie rozliczone. Z kolei wysokość oprocentowania wynikała wprost z umowy pożyczki oraz przedłożonych uchwał Zarządu SKOK (...) dotyczących zmian oprocentowania.

W konkluzji poczynionych wyżej rozważań Sąd odwoławczy doszedł do przekonania

o bezskuteczności podniesionych w apelacji zarzutów prawa procesowego.

Zaskarżony wyrok nie narusza także prawa materialnego, w tym przepisów wskazanych w treści środka odwoławczego. Przypomnieć w tym miejscu należy, że pozwany nie podważał ważności wypełnionego przez powoda weksla ani nie zarzucał przedawnienia roszczenia wekslowego, które oczywiście nie nastąpiło (art. 70 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe, t. jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 160 ze zm., dalej: prawo wekslowe), albowiem weksel płatny był w dniu 6 maja 2019 r., a pozew wniesiony został 18 listopada 2019 r., a jedynie podnosił, że weksel wypełniony został niezgodnie z zawartym przez strony porozumieniem (art. 10 prawa wekslowego). Ciężar wykazania tej okoliczności spoczywał na pozwanym (art. 6.k.c.).

W pierwszej kolejności odnieść należało się do kwestii ważności spornej umowy pożyczki oraz aneksów do tejże.

Sąd odwoławczy w całości akceptuje przytoczony przez powoda pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt I ACa 836/19, zgodnie z którym nawet ustalenie, że obie strony świadomie przy zawieraniu umowy pożyczki naruszyły art. 21 ustawy o SKOK poprzez zawarcie umowy pożyczki przeznaczonej faktycznie na inny cel niż mieszkaniowy, na okres 5-letni, to i tak nie byłoby podstawy do oceny, że umowa pożyczki była nieważna (art. 58 k.c.) z uwagi na naruszenie wymienionego na wstępie przepisu. Wprowadzone ograniczenie czasowe stanowiło normę jedynie o charakterze „ostrożnościowym”, a jego celem było zabezpieczenie SKOK-ów przed ryzykiem, związanym z udzielaniem długoterminowych kredytów, które mogłyby doprowadzić do zablokowania pieniędzy spółdzielczej kasy na dłuższy czas, a tym samym do uniemożliwienia udzielania innych kredytów i pożyczek. Na tę kwestię zwrócił także uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 marca 2009 r. (K 53/07, OTK-A 2009, nr 3, poz. 27). Niewątpliwie zawarcie umowy na okres 5-letni, nawet jeżeli nie było mowy o realizacji celu mieszkaniowego, nie stwarzało ryzyka zablokowania pieniędzy SKOK na dłuższy czas, a zatem nie naruszało ostrożnościowego charakteru normy. O nieważności umowy można by zatem mówić ewentualnie w sytuacji zawarcia umowy na okres dłuższy niż 5 lat, albowiem takiego dłuższego terminu ustawa w ogóle nie przewidywała.

Nie może być też mowy o nieważności umowy pożyczki z uwagi na sprzeczność z art. 27 ustawy o SKOK. Pozwany nie występował przy zawieraniu spornej umowy w charakterze poręczyciela, a pożyczkobiorcy. Powoływany przepis nie wykluczał zawarcia umowy pożyczki przez członka SKOK, w sytuacji gdy jednocześnie był poręczycielem przy innej umowie. Pozwany przedstawił dokumenty o swojej zdolności kredytowej, wobec czego nie było przeszkód do zawarcia umowy. W jaki sposób natomiast pozwany wykorzystał przekazane mu środki, nie było dla ważności umowy istotne.

Nietrafnie skarżący zarzuca też obrazę art. 83 §1 k.c. Obie strony chciały zawrzeć umowę pożyczki, doszło do przekazania środków pozwanemu, a przez pewien czas pożyczka była spłacana. Zgodzić należy się z poglądem, że nie ma pozorności tam, gdzie dokonujący czynności prawnej (nawet działając w imieniu własnym i na swoją rzecz) dokonuje jej - choćby za wiedzą i zgodą drugiej strony - dla osoby trzeciej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 1971 r., II CR 250/71).

Nie przekonuje także stanowisko apelującego odnośnie do nieważności umowy pożyczki z uwagi na przestępczy cel, w jakim została zawarta. Wyjść należy od stwierdzenia, że w badanej sprawie nie ujawniła się okoliczność prawomocnego skazania którejkolwiek

z osób podpisujących umowę w imieniu SKOK (...). Jak też wskazano już wyżej, pojęcie czynności prawnej sprzecznej z prawem odnosi się do jej treści, a nie do okoliczności jej zawarcia, z którymi prawo karne wiąże sankcje prawnokarne. Działanie w warunkach przestępstwa opisanego w art. 296 §1 i nast. k.k., w tym wypadku na szkodę spółki nie może w okolicznościach rozpoznawanej sprawy prowadzić do nieważności czynności prawnej, albowiem wiązałyby się to ze zwielokrotnieniem szkody SKOK (...). Jednym

z podstawowych celów wprowadzenia do porządku prawnego art. 58 §1 k.c. jest ochrona obrotu prawnego przed działaniami sprzecznymi z prawem. Przyjęcie koncepcji proponowanej przez apelującego stanowiłoby rażące zaprzeczenie temu celowi, albowiem wykorzystanie instrumentu chroniącego przed szkodą prowadziłyby do jej multiplikacji. Co więcej, beneficjentem tego byłaby osoba, która świadomie doprowadziła do zawarcia umowy dla

celu przestępczego. Gdy okoliczności powyższe zestawieć w wyjątkowością stosowania sankcji nieważności czynności prawnej i priorytetu takiej jej interpretacji, która pozwoli zachować ważność czynności, wszelkie zarzuty skarżącego w tym względzie uznać należy za chybione. Dodatkowo zauważyć trzeba, że przyjęcie nieważności umowy z przyczyn wskazanych przez pozwanego rodziłoby jego odpowiedzialność deliktową na podst. art. 415 k.c., a wywołana przez niego szkoda co najmniej odpowiadałaby kwocie dochodzonej pozwem.

Z analogicznych względów nie może się też ostać zarzut naruszenia art. 58 §2 k.c. Pozwany godził się na to, aby pozyskane z pożyczki środki przekazać poręczycielowi i świadomie podjął ryzyko ewentualnego braku zwrotu środków przez rzeczywistego beneficjenta.

Nie sposób również uznać za nieważne aneksów do umowy pożyczki, które zdaniem skarżącego zawierane były bez uwzględnienia faktu, że to poręczyciel – M. W. (3) był głównym beneficjentem umowy, a pozwany nie spłacał umowy pożyczki. Okoliczność ta, jak wskazano wyżej, była bez jakiegokolwiek znaczenia dla ważności dokonywanych przez apelującego czynności prawnych. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że wspomniane aneksy podpisywane były już w stanie prawnym nie przewidującym ograniczeń czasowych przy zawarciu umowy pożyczki. Nie jest także rzeczą nadzwyczajną w obrocie prawnym, że w sytuacji, w której pożyczkobiorca czy kredytobiorca ma problemy z terminową spłatą zadłużenia instytucja finansowa udzielająca pożyczki (kredytu) godzi się na przesunięcie terminu płatności, właśnie w drodze zawarcia stosownego aneksu. W badanej sprawie to pozwany złożył wnioski o zawarcie aneksów, które zostały uwzględnione przez organy uprawnione do działania w imieniu SKOK (...).

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 482 §1 k.c. Zakaz anatocyzmu, szczególnie przed uchynieniem art. 482 §2 k.c. (co nastąpiło z dniem 15 lutego 2019 r. i nie dotyczyło odsetek powstałych przed tą datą, stosownie do art. 2 ustawy z 6 grudnia 2018 r.

o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, Dz. U. z 2019 r. poz. 80), nie miał charakteru absolutnego, co wynika już z samej treści art. 482 §1 k.c. Niezależnie od tego, doliczenie do sumy wekslowej odsetek od należności głównej, zgodnie z porozumieniem wekslowym, nie stanowi obejścia zakazu anatocyzmu. Z chwilą bowiem doliczenia odsetek do należności głównej tracą one swój dotychczasowy charakter i obie wartości stają się jedną sumą wekslową, podlegającą wyłącznie rygorom przewidzianym w art. 48 prawa wekslowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 21 czerwca 2017 r., I ACa 994/16). W deklaracji wekslowej pozwany wyraził zgodę, aby w skład sumy wekslowej weszły także m.in. należne odsetki. Wbrew ocenie skarżącego pkt 13 umowy pożyczki nie stał na przeszkodzie żądaniu odsetek od sumy wekslowej od upływu terminu płatności weksla. Przede wszystkim zapis ten nie mógł dotyczyć samej sumy wekslowej, albowiem prowadziłoby to do absurdalnego wniosku o możliwości wypełnienia weksla najwcześniej w dacie wniesienia pozwu o zapłatę. Pkt 13 umowy nie dotyczył także odsetek ustawowych, lecz karnych odsetek umownych od należności przeterminowanych, które mogły być naliczane od całości lub części kapitału. Zauważyć wypada, że powód naliczał odsetki umowne zwykle do daty upływu terminu wypowiedzenia, a karne wyłącznie do daty wypełnienia weksla, co wynika z przedstawionego przez tę stronę rzetelnego zestawienia odsetek w piśmie stanowiącym odpowiedź na zarzuty (k. 326-329). W konkluzji tej części rozważań wskazać należy zatem, że pkt 13 nie mógł decydować o wysokości sumy wekslowej jedynie w zakresie odsetek należnych do dnia wypełnienia weksla, co oznacza, że nie pozostaje on w sprzeczności z treścią deklaracji wekslowej, a jednocześnie czyni zarzut oparty na przepisach art. 65 §1 i 2 k.c. bezzasadnym.

Za chybione uznać należało zarzuty skierowane przeciwko postanowieniu umownemu dotyczącemu zmiennej stopy oprocentowania pożyczki. Nie ma racji apelujący, twierdząc, że pkt 4 umowy przyznał pożyczkodawcy uprawnienie do swobodnego ustalenia ww. stopy. Omawiany zapis wyraźnie wskazuje, że zmiana oprocentowania pożyczki może nastąpić

w przypadku zmiany: a) stóp procentowych przez NBP, b) stóp procentowych pożyczek i kredytów udzielanych przez Krajową SKOK, c) stóp procentowych ustalanych przez banki, d) rentowności obligacji i innych papierów wartościowych emitowanych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa lub NBP, e) wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłaszanej przez Prezesa GUS - z tym zastrzeżeniem, że maksymalna stopa procentowa nie może w stosunku rocznym przekroczyć czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego

NBP. Umowa przewidywała zatem wyczerpująco, w jakich konkretnych przypadkach może dojść do zmiany oprocentowania, a jednocześnie określała maksymalną wartość odsetek. Nie sposób w tej sytuacji mówić o swobodzie SKOK w ustalaniu zmiennej stopy procentowej. Nawet gdyby jednak zgodzić się z apelującym, że niektóre z warunków zmiany stopy procentowej zostały określone w sposób zbyt ogólny, to zarzut taki można postawić ewentualnie wyłącznie przypadkom opisanym w podpunktach b i d. Tymczasem w okresie obowiązywania umowy doszło jedynie raz do podniesienia stopy procentowej do 16,60% na podstawie uchwały Zarządu SKOK w W. z 2 grudnia 2011 r. (k. 96-97), przy czym zmiana ta uzasadniona została (z podaniem konkretnych danych) wzrostami: stóp procentowych NBP, oprocentowania lokat międzybankowych, wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłoszonego przez Prezesa GUS. Nawet zatem wyeliminowanie ww. podpunktów w żaden sposób nie zmieniłoby sytuacji pozwanego. W tych okolicznościach za nietrafione uznać należało argumenty skarżącego z odniesieniem się do judykatów wskazujących na brak należytego skonkretyzowania przypadków, w których może dojść do zmiany stóp procentowych. Nie przekonuje także argumentacja oparta na treści klauzul niedozwolonych wpisanych do rejestru prowadzonego przez Sąd Ochrony Konkurencji

i Konsumentów. Przede wszystkim żadna z nich nie dotyczy SKOK (...), co jest istotne, zważywszy na brak związania wyrokiem ww. Sądu dotyczącego danej klauzuli w przypadku innego przedsiębiorcy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2020 r., I CSK 710/18). W obecnym stanie prawnym sytuacja ta uregulowana została w sposób analogiczny

w art. 23d ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t. jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 275). Nie sposób nie dostrzec także, że przywołana przez skarżącego klauzula dotycząca umów zawieranych przez SKOK „(...)” była ukształtowana w sposób istotnie odmienny, albowiem odwoływała się do bliżej nieokreślonego pojęcia „uzasadnionej ekonomicznie potrzeby” oraz stwarzała otwarty katalog przypadków możliwości zmiany oprocentowania poprzez użycie określenia „w szczególności”.

Natomiast za całkowicie chybione uznać należało odnoszenie się do orzecznictwa wydanego na kanwie tzw. „kredytów frankowych” z uwagi na zupełnie odmienną problematykę tego rodzaju spraw, skupioną przede wszystkim na zagadnieniu ustalania wysokości kursu waluty zagranicznej.

Ze wskazanych wyżej przyczyn nie mogły się ostać zarzuty obrazy art. art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ §1-4 k.c., albowiem w ocenie Sądu Apelacyjnego zapis pkt. 4 spornej umowy nie kształtował praw i obowiązków pożyczkobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Nie doszło również do naruszenia art. 481 §3 k.c. Strony umówiły się wyraźnie, że w razie zaistnienia określonych umową okoliczności (pkt. 13 i 14) pożyczkodawca będzie mógł domagać się od pożyczkobiorcy zarówno odsetek, jak i zryczałtowanych opłat za czynności związane z upomnieniami czy wezwaniami do zapłaty. Zauważyć wypada, wskazane w punkcie 14 opłaty nie wydają się nieadekwatne do relewantnych czynności. W ocenie Sądu odwoławczego takie postanowienie umowne, tak z uwagi na jego konsekwencje finansowe, jak i wyraźne określenie czynności, z którymi wiąże się konkretna opłata, nie stwarzało po stronie pozwanego obowiązków sprzecznych z dobrymi obyczajami czy rażąco naruszało jego interesy, a zarazem było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. Nie ma także w okolicznościach badanej sprawy wystarczających podstaw do uznawania ww. opłat za odszkodowanie czy karę umowną.

Sąd Okręgowy nie uchybił także przepisom o przedawnieniu roszczeń, podnoszonych w kontekście wypełnienia weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem.

Między stronami nie było sporne, że roszczenie o zwrot pożyczki nie ma charakteru okresowego, co oczywiście jest konstatacją prawidłową. Nie budził także wątpliwości trzyletni termin przedawnienia wynikający z faktu udzielenia pożyczki w ramach prowadzonej przez SKOK (...) działalności gospodarczej (art. 118 k.c.). Spornym okazało się natomiast, kiedy roszczenie o zwrot pożyczki stało się wymagalne w rozumieniu art. 455 k.c.

Strony w umowie, a następnie w dwóch aneksach do tejże, określiły termin spełnienia świadczenia pożyczki wraz z odsetkami do dnia 1 czerwca 2021 r. Skoro więc termin wymagalności roszczenia o zwrot przedmiotu pożyczki

był określony w umowie, to nie miał do niego zastosowania przepis art. 120 § 1 zd. drugie k.c., dotyczący jedynie roszczeń, których termin wymagalności nie jest określony w czynności prawnej, ustawie bądź nie wynika z właściwości zobowiązania, a w konsekwencji do powstania stanu wymagalności roszczenia niezbędne jest podjęcie określonej czynności przez uprawnionego. Nie dotyczy on natomiast takiej sytuacji, w której termin wymagalności roszczenia jest określony, a może zostać skrócony w razie podjęcia przez wierzyciela czynności, do której jest on jedynie uprawniony, np. wypowiedzenia umowy. W takim bowiem przypadku od prawokształtującej czynności wierzyciela nie zależy powstanie stanu wymagalności roszczenia, lecz jedynie powstanie stanu jego wcześniejszej wymagalności (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2014 r., sygn. akt V CSK 142/13).

W badanej sprawie nie doszło także do naruszenia art. 458 k.c. Wykładnia tak literalna, jak i celowościowa powołanego przepisu nie pozostawia wątpliwości co do tego, że został on wprowadzony do porządku prawnego dla ochrony wierzyciela, któremu przyznane zostaje uprawnienie do wcześniejszego żądania spełnienia świadczenia bez względu na umówiony termin. Omawiana norma nie może być natomiast interpretowana w ten sposób, że jeżeli wierzyciel nie skorzysta z przysługującego mu uprawnienia do wcześniejszego spełnienia świadczenia, naraża się na przedawnienie swojego roszczenia. Interpretacja taka stanowiłaby całkowite zaprzeczenie celu omawianego przepisu, stawiając wierzyciela w sytuacji mniej korzystnej. Dodatkowo zauważyć należy, że art. 458 k.c. nie ma zastosowania, jeżeli dłużnik był niewypłacalny w momencie powstania zobowiązania, chociażby wierzyciel o tym nie wiedział (tak: T. Wiśniewski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna, wyd. II, red. J. Gudowski, Warszawa 2018, art. 458.). Gdyby zatem przyjąć za prawdziwe twierdzenia pozwanego o jego sytuacji materialnej w dacie zawierania umowy, rozstrzygnięcie omawianej kwestii byłoby identyczne.

Sąd Apelacyjny dostrzegając rozbieżność w orzecznictwie dotyczącą terminów przedawnienia roszczeń z umowy pożyczki (kredytu) płatnej w ratach, opowiada się za poglądem, zgodnie z którym umowa pożyczki przewidująca końcową datę zwrotu, wyznacza tym samym termin wymagalności roszczeń o jej zwrot, który stanowi początek biegu terminu przedawnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 2019 r., IV CSK 232/18). Do tożsamego rezultatu doprowadziłoby zresztą także przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym, gdy zwrot przedmiotu pożyczki oznaczony został przez strony umowy w częściach (ratach), to staje się on wymagalny z upływem terminów ustalonych dla poszczególnych rat, chyba że w umowie postanowiono inaczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 grudnia 2016 r., I PK 297/15). W rozpoznawanej sprawie strony określiły dokładny termin zwrotu pożyczki, a na wypadek zalegania z płatnościami przewidziały przekształcenie zaległej spłaty w należność przeterminowaną z konsekwencjami w zakresie naliczania dodatkowych odsetek oraz powstania po stronie pożyczkodawcy uprawnienia do wcześniejszego wypowiedzenia umowy. Na wypadek zatem braku wypowiedzenia aktualny pozostawał termin wyznaczony w umowie. Niezależnie od powyższego, gdyby przyjąć nawet, że decydujące dla rozpoczęcia przedawnienia były daty wymagalności poszczególnych rat, podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia w kontekście niezgodności sumy wekslowej z porozumieniem wekslowym, uznać należałoby za nadużycie prawa podmiotowego i to w stopniu rażącym. To pozwany bowiem miał zawrzeć umowę i pobrać środki z tego tytułu, wiedząc, że nie będzie dokonywał żadnych spłat, podając nieprawdziwe dane przy zawieraniu umowy co do swojej sytuacji majątkowej, a wreszcie utrzymywał pożyczkodawcę w przekonaniu, że swoje zobowiązanie spełni, wnosząc i podpisując kolejne aneksy do umowy. Nawet gdyby przyjąć, że osoby podpisujące umowę w imieniu SKOK (...)wiedziały, że pozwany osobiście pożyczki nie zwróci i świadomie w tym zakresie działał na szkodę reprezentowanej osoby prawnej, nie można by uznać, że czas, który upłynął od zaistnienia przedawnienia (przerywanego podpisaniem aneksów) jest nadmierny, zważywszy, że działania zmierzające realnie do zachowania i odzyskania majątku SKOK oraz jego członków podjął dopiero powód.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie powoda ograniczyły się do wynagrodzenia adwokata przyjęto art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. oraz §2 pkt 8 w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

SSA Barbara Baran SSA Marek Boniecki SSA Paweł Rygiel